

Strohalm

PDJ 2023

het twaalfde

Persoonlijk Duurzaam Jaarverslag 2023

Henk Tetteroo

In samenwerking met Henk Frigge

Reacties (tips, kritiek) zijn van harte welkom

Inhoudsopgave

0. Bij de voorpagina	3	15. Zwerfafval	20
1. Inleiding	4	16. Roken	23
HFfetje	5	17. Alcohol	24
2. Mondiale voetafdruk (MV)	6	HFfetje	25
3. Een beter milieu/een beter klimaat	7	18. Persoonlijke gezondheid	25
4. Wapenfeiten	8	19. Drugs	26
5. Publiciteit	9	20. Vuurwerk	26
HFfetje	11	21. Gokken	27
6. Geld	11	22. Doorgaan verkeerd	27
7. Eten en drinken	12	HFfetje	29
8. Biologische landbouw	13	23. Vliegen	30
9. Water	13	24. Tuinoogst	31
HFfetje	14	25. Waarnemingen in mijn tuin	31
10. Energie gas en stroom	15	26. Groot-genoeg	33
11. Papier	17	27. Lidmaatschappen	33
12. Glas	18	28. Extinction Rebellion	33
13. Restafval	19	29. Geschiedenis PDJ	33
14. Compost	19	30. Taal	34
		HFfetje	35

Henk (links) en Henk (rechts) in de tuin van Henk (links).

Foto – Marjan Frigge (echtgenote van Henk (links) – november 2024

0. Bij de voorpagina

Hou je vast I

*De hele planeet
bungelt aan een zijden draad
wij aan een strohalm*

Haiku – 14 november 2024

Foto – 15 december 2009

H

1. Inleiding

1. De wereldbevolking is in november 2022 de grens gepasseerd van de acht miljard. In 2023 zijn er 75 miljoen mensen bijgekomen (Volkskrant, 28/12/'23).
2. Jaar op jaar raken er meer mensen op drift: oorlogsslachtoffers, klimaatvluchtelingen. Er zijn verschillende tellingen. Volgens de UNHCR was het aantal vluchtelingen eind 2022 ruim 108 miljoen. In 2023 waren het er 117 miljoen. Nog nooit waren het er zoveel.
3. De mondiale CO₂-uitstoot was in 2023 weer 1,1% hoger dan in 2022. In 2022 was de opwarming al 1,26 graden. Het wordt almaar moeilijker binnen de grens van 1,5 graad te blijven. Die grens is afgesproken in het Akkoord van Parijs van december 2015. Gevolgen: smeltende poolkappen, gletsjers, permafrost, en de grotere dreiging van de zeespiegelstijging. Oceanen worden warmer, zuurder en verliezen zuurstof.
4. De biodiversiteit holt achteruit. Nergens in Europa gaat het zo slecht met de biodiversiteit als in Nederland. In Nederland is nog maar 15% over van de inheemse dier- en plantensoorten die we in 1900 hadden. Steeds meer invasieve exoten bedreigen onze ecosystemen.
5. Hoe meer monoculturen, hoe labielere de ecosystemen. Des te groter het gevaar van ziekten, plagen, epidemieën, pandemieën. Onder mensen en onder dieren.
6. Terwijl Nederland 'kampioen diversiteitsverlies' is (hoogleraar Louise Veth) - bungelt ons land bijna onderaan in de ranglijst biologische landbouw in Europa (percentages landbouwgrond en verkoop producten (artikel Consumentenbond, 11/6/'24).
7. Wereld Overschot Dag valt jaar op jaar vroeger. Dat is de datum waarop we met z'n allen de aardse hulpbronnen hebben gebruikt. Data: 1972: 29 december; 1985: 4 november; 2000: 13 september; 2015: 6 augustus; 2023: 29 juli.
8. Er treden steeds meer weersextremen op: records wat betreft bosbranden, hittegolven, orkanen.
9. En dan nog: ontbossing, overbevissing, plastic soep in de oceanen, afstervende koraalriffen.

Verbeter de wereld, eet eens wat anders

Hffetje

't Is erger dan het lijkt

De formule die gebruikt wordt om World Overshoot Day te berekenen is:

(Planet's Biocapacity / Humanity's Ecological Footprint) x 365 (or 366 In case of a leap year) = Earth Overshoot Day

Oftewel: als dat wat Moeder Aarde kan produceren aan wat wij maximaal nodig hebben om te kunnen leven gedurende één jaar gedeeld door dat wat wij gebruiken door te leven zoals wij leven gedurende één jaar, lager is dan 1, dan is zij niet in staat om het nodige te produceren en te leveren in het onderhavige jaar.

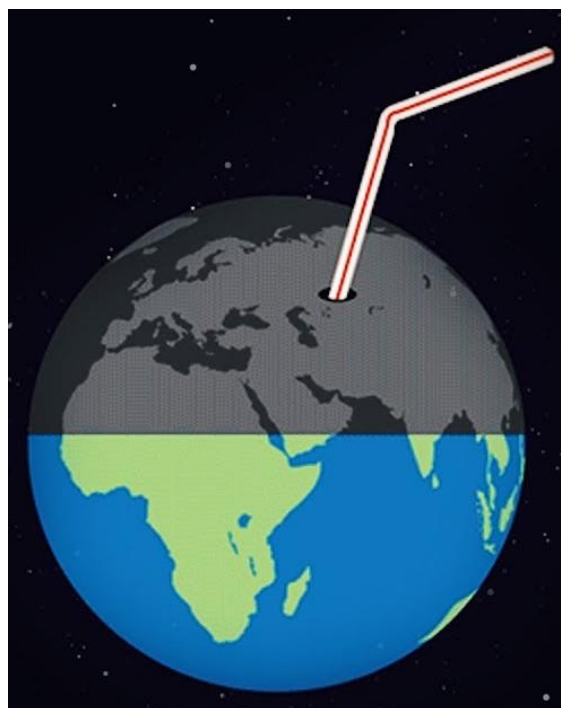
Lees bovenstaande beschrijving gerust nog een paar keer opnieuw, ik heb er ongeveer een uur over gedaan om haar te formuleren. Maar wat zegt dat nou eigenlijk? Waar het op neerkomt, is dat Moeder Aarde op de dag van de uitkomst van die formule (als dat 29 is, is het 29 januari, als het 46 is, is het Valentijnsdag) een burn-out beleeft. Mensen die daar ervaring mee hebben, weten dat het veel tijd kost om daar bovenop te komen. Moeder Aarde krijgt slechts de rest van het jaar om te herstellen, want op 1 januari van het volgende jaar begint de berekening gewoon opnieuw.

Maar is dat eigenlijk wel eerlijk? Nee, zij krijgt namelijk niet de rest van het jaar de tijd om te herstellen, want wij gaan met z'n

allen gewoon door met leven zoals wij leven. Eigenlijk moet die nieuwe berekening beginnen op de eerste dag na haar burn-out. Ik heb de data van het begin van de berekeningen (1971) tot en met nu opgehaald van de website www.overshootday.org en berekend wat de overshoot day van 2023 daadwerkelijk was Schrik niet: **1 maart 2023!**

Ik heb het consequent over World Overshoot Day, Henk heeft het liever over Wereld Overschot Dag, maar in mijn ogen is er helemaal geen overschot, integendeel. Wanneer je op internet naar de vertaling vraagt van overshoot day, dan krijg je overschrijdingsdag te zien. Ikzelf pleit voor Wereld Uitputtingsdag. Dekt de lading beter, vind ik.

Hf

2. Mondiale voetafdruk (MV)

Op 22 juni 2024 heb ik mijn Mondiale Voetafdruk voor 2023 berekend. Ik kwam voorlopig uit op 1,8 hectare. Ik deed dit gewoontegetrouw met behulp van de webstek www.duurzaamheidinactie.nl

Hier geldt het motto: minder is meer, elk jaar weer. In 2018 was het 3,4 ha, In 2019: 2,8 ha. In 2020: 2,7 ha. In 2021: 2,3 ha. In 2022: 1,6 ha. Ik volgde deze aanpak om een goede vergelijking mogelijk te maken.

In de afgelopen jaren betrok ik het raapwerk dat ik verricht, steeds in de berekening. Dit raapwerk maakt nog geen deel uit van deze vragenlijst, de 'quickscan' die ik volg. Omdat de geraapte hoeveelheden blik en plastic flesjes na de invoering van de statiegeldmaatregel substantieel zijn gedaald (blik tot 15 %, plastic flesjes tot 18 %), trek ik nu geen 0,5 ha meer af maar 0,1 ha. Zodoende kom ik uit op 1,7 ha.

Het is heel belangrijk dat de 'quickscan' er is. Maar een grondige verbetering is noodzakelijk om de waarde te vergroten. De 'scan' is nu al minstens vijf jaar hetzelfde.

Behalve het opnemen van raapwerk zijn er nog enkele punten ter verbetering:

2. Het aantal kinderen dat iemand heeft
3. Of iemand rookt, drugs gebruikt, vuurwerk afsteekt
4. Iemand's watergebruik
5. In de 'scan' verfijning, d.w.z. verkleining van de marges in de berekening bij het gebruik van gas en stroom.

Mijn 1,8 ha is als volgt opgebouwd:

voedsel:	0,64 ha	(35,82%)
mobiliteit:	0,14 ha	(7,58%)
wonen:	0,84 ha	(47,12%)
energiegebruik:	0,17 ha	(9,48%).

Ik hamer nog maar eens op het aambeeld: **het berekenen van je eigen voetafdruk en dan ernaar gaan handelen moeten veel belangrijker worden in onze maatschappij.**

Je lijkt de man met de hamer wel!

Een wervende integrale campagne van de rijksoverheid zou een grote stap in de goede richting zijn.

Een eerdere campagne was: 'Iedereen doet wat' (2021). Nou ja, die was beter dan niets maar verder: volstrekt onvoldoende omdat de effecten van vlees en vliegen buiten beschouwing bleven.

Wellicht is 'Iedereen doet maar wat' iets voor dit kabinet.

Daarna kwam de campagne 'Zet ook de knop om' (2023). Die vormde een enorme stap vooruit. Er werd in opgeroepen minder vlees te eten, minder auto te rijden, energie te besparen. Maar: ook nu geen kritiek op vliegen.

En in mei 2023 lanceerde staatssecretaris Heijnen de campagne 'Da's zo gefietst' waarin mensen werden opgeroepen bij korte ritten de auto te laten staan en te kiezen voor de fiets.

Een allesomvattende campagne waarin het verkleinen van de voetafdruk centraal staat met als onderdelen het ontmoedigen van vlees en vliegen, mis ik nog steeds.

3. Een beter milieu/een beter klimaat

Mijn stelling is: Een beter milieu/klimaat begint bij iedereen. Bij de verschillende overheden, bij bedrijven (vooral de grote, maar ook de kleine), bij andere organisaties.

En bij de mensen zelf.

Natuurlijk: overheden en grote bedrijven hebben de grootste reikwijdte, macht, invloed. Buiten kijf.

En het is zeker zo dat deze partijen zwaar tekort schieten bij duurzaamheidsbeleid.

Al tientallen jaren is de voetafdruk van mensen in ons land veel te groot. Er komt maar geen verbetering in dat beeld. Dat laat zien dat veel mensen niet zelf in staat zijn tot verantwoordere keuzes.

Daarom moet de overheid hen helpen hun afdruk te verkleinen

Enkele middelen:

- Door ongezonde (met te veel suiker, vet, zout) en niet-biologische producten duurder te maken ten voordele van gezonde en biologische producten
- Door vlees duurder te maken en vleesvervangers goedkoper
- Door auto- en vliegverkeer duurder te maken ten voordele van andere vervoermiddelen

Maar verbetering ligt ook binnen bereik van veel mensen zelf, meer dan vaak wordt beweerd en gezien.

Er is een wereld te winnen! En vandaag is de eerste dag van de rest van je leven!

- Iedereen kan ervoor kiezen haar/zijn eigen voetafdruk te gaan verkleinen

- De meeste autobezitters kunnen ervoor kiezen voor korte autoritten voortaan b.v. de fiets te nemen
- Iedere bezitter kan ervoor kiezen haar/zijn SUV te verkopen (en desnoods in te ruilen voor een kleiner model)
- Iedere toerist kan ervoor kiezen niet langer te vliegen
- Iedere vleeseter kan vegetariër worden/vaker vleesvervangers gaan eten
- Iedere gebruiker kan ervoor kiezen te stoppen met drugs
- Iedereen kan ervoor kiezen zuiniger met water te worden en zuiniger met energie.

Ik vind het een grote tekortkoming dat de milieubeweging niet ook wijst op de verantwoordelijkheid van de burgers. Milieudefensie en Greenpeace hebben groot gelijk als ze hun pijlen vooral richten op de grote vervuilers. **Maar een beter milieu/beter klimaat begint toch echt bij iedereen.**

Ik is niet klein!!!

4. Wapenfeiten

Een toelichting op het onderstaande volgt steeds in het betreffende hoofdstukje.

- 1) Water: ik gebruikte weer minder leidingwater dan in 2022 en voorgaande jaren. En ik tapte meer regenwater uit mijn tonnen en kuipen. Ik zit (de twee categorieën opgeteld) nu op 30 % van wat een Nederlander gemiddeld gebruikt.
- 2) Stroom ik gebruikte nagenoeg even weinig als in 2022. Dat wil zeggen: 38 % van wat een eenpersoonshuishouden gemiddeld gebruikt (730/1900).
- 3) Gas: ik gebruikte heel veel minder dan in 2022. Ik zit nu op 28 % van wat een tussenwoning gemiddeld nodig heeft. In dat jaar was de daling ook al spectaculair.
- 4) Zwerfafval: met mijn raapwerk van meer dan 20 jaar heb ik eraan bijgedragen dat er sinds 1 juli 2021 statiegeld zit op veel kleine plastic flesjes en sinds 1 april 2023 op blikjes. Totalen per 1 januari 2024: meer dan 108.000 blikjes, bijna 37.000 plastic flesjes.
 - a) In een kleine driehoek bij mijn huis raapte ik meer dan 10.000 peuken. Gif dat anders in het riool zou zijn terechtgekomen.
- 5) Ik eet uitsluitend vegetarisch en eet en drink bijna alleen biologisch. Ik ben nog geen veganist.
- 6) Ik vlieg niet.
- 7) Ik zit weinig in auto's. Ik heb en wil geen rijbewijs.
- 8) Ik koop zelden nieuwe kleding en laat kleding (met dank aan zus Carla) en schoenen zo mogelijk herstellen.
- 9) Ik heb 92 tassen met oudpapier en -karton in de container in de genoemde driehoek laten vallen. Ik heb 96 enveloppen hergebruikt.
- 10) Ik heb 13 maal plasma gedoneerd.
- 11) Door mijn steun aan natuur- en milieuclubs heb ik hun meer armslag gegeven.
- 12) Mijn geld heb ik ondergebracht bij ASN-bank en Triodos-bank. Zodoende heb ik verantwoorde investeringen mogelijk gemaakt. Geld heeft veranderkracht.
- 13) A4 Midden-Delfland
 - a) Ook in 2023 heb ik herhaaldelijk in het openbaar het plan om de A4MD te gaan verbreden gekritiseerd. Op 23/06/'23 heeft minister Harbers met tegenzin het plan uitgesteld.
 - b) Ons werk van decennia in verband met deze weg heeft tot belangrijke en blijvende resultaten geleid. Ze hebben betrekking op de inpassing van de weg en op compensatie voor de weg. De resultaten zijn te vinden in het boek 'Polderen over

de A4 in Midden-Delfland' (2019), een uitgave van de Midden-Delfland Vereniging.

- c) In de brochure 'Duurzaam boer blijven' kun je lezen dat onder leiding van de gemeente Midden-Delfland compensatiegeld voor de A4 succesvol gebruikt wordt om boeren in het gebied duurzamer te laten werken.

Dit PDJ doen we ook daarom op A5.

5. Publiciteit

Van mijn PDJ 2022 heb ik in totaal 100 exemplaren laten maken.

Ik wil gelezen worden en invloed hebben. Ik hoop een voorbeeld te zijn.

Maar ik ervaar heel veel onverschilligheid, gelatenheid, nikserigheid, cynisme. Zo komen we niet verder.

Vier voorbeelden dat het voor mij vaak tegen de wind in behangen is.

1. Voorzitter William van Treuren van de BHTD wijdde er in de nieuwsbrief van maart 2023 een mooi stuk aan, aan mijn PDJ 2021. BHTD: Bewonersvereniging Heel Tanthof Delft. Na een enthousiaste samenvatting van het PDJ riep hij mensen op voor een bijeenkomst om hierover verder te praten. Helaas, pindakaas. Zijn oproep leverde bij elkaar opgeteld nul reacties op. Link: nieuwsbrief@bhtd.nl.

2. Op 12 april gaf ik een lezing over mijn PDJ in de Bibliotheek Den Hoorn. De vertegenwoordiger van de gemeente Midden-Delfland die ook een bijdrage zou leveren, zegde af. En: de datumaankondiging in de regionale krant bevatte een kardinale datumfout. Mede daardoor waren er maar tien aanwezigen.

Contactpersoon: Jeannemieke Hectors.

3. Op 27 oktober gaf ik een inleiding per computer over mijn PDJ voor de 'Green Office' van de Open Universiteit. Er waren slechts tien belangstellenden.

Contactpersoon: Nienke Blauw.

4. RADIUS in Delft is een 'Center for Contemporary Art & Ecology'. Mijn aanbod om een lezing te komen verzorgen leverde de volgende reactie op (2/6/'23): ' We richten ons bij RADIUS eerder op systeemverandering dan op consumentenactivisme.'

Contactpersoon: Daan Veerman.

Heel Tanthof delft 't onderspit!

Gelukkig lukte er ook heel veel wel:

1. Ik gaf drie keer een interview voor Omroep Delft (24/5, 14/9, 11/12)
2. Mijn ingezonden brief, geplaatst in het AD van 22/5

3. Mijn artikel in de wijkkrant van Tanthof van november '23
4. Een groot stuk van Onno Havermans in Trouw van 27/5/'23; titel: 'Ook bij blikjes leidt statiegeld meteen tot minder zwerfafval'. Daarin: mijn raapresultaten.
5. Ted Konings schreef een flink digitaal interview met mij over de opgeschorte verbreding van de A4 Haaglanden. Op Schiedam 24 (24/9/'23)
6. Kor Kegel schreef een mooi artikel (met foto) over mijn PDJ22 (3/1/'24): 'Henk Tetteroo verantwoordt zijn eigen gedrag in persoonlijk jaarverslag'
7. Hans Meek zorgde ervoor dat mijn PDJ integraal op de webstek van de Werkgroep Voetafdruk Nederland geplaatst werd.

En verder:

Eerst: in veel reacties werd de vormgeving door Henk Frigge geprezen.

tHens!

1. In zijn grondige reactie (5/1/'24) adviseerde Jan Wilmer o.m. om het laten aanbrengen van zonnepanelen te onderzoeken. En om meer te kwantificeren (wat betreft douchen, lampgebruik, temperatuur in huis).
2. Leonard van der Hoeven stuurde een uitvoerige brief (12/2/'24) waarin hij aanstipte dat hij en ik verschillend denken maar dat hij grote waardering had voor het PDJ.
3. John Witjes mailde (8/1/'24) een aantal waardevolle punten ter overweging.
4. Jan-Hendrik Bakker vroeg zich af (31/1/'24) waarom ik nog geen veganist ben geworden omdat ook de zuivelindustrie vervuילend is. En ook hoe ik, als eenpersoonshuishouden, ermee om zou gaan als kinderen of partner minder duurzaam zouden leven.
5. Bert van Gelder (5/2/'24): Je legt de nadruk op de uitkomsten van je handelen - terwijl de manieren waarop je tot die uitkomsten bent gekomen voor de geïnteresseerde lezer relevanter zijn. En: bepaalde besparingen pas je nog

Zie Hffetje volgende pagina

niet toe, o.m: zonnepanelen, isolatie met driedubbel glas, LED-lampen.

6. Bruun van der Steuijt mailde een enthousiaste reactie (1/3/'24).
7. Erik Rijkkema was buitengewoon positief over mijn PDJ (e-post, 11/1/'24). Erik is de man achter de webstek www.duurzaamheidinactie.nl (waarmee ik al jaren mijn eigen voetafdruk bereken). Erik plaatste later (juni '24) nog een lyrische reactie op LinkedIn.
8. Annie van der Lans kwam (4/1/'24) met twee bruikbare tips. Gebruik Ecosia als zoekmachine. En via Trees for All kun je desgewenst een te grote voetafdruk compenseren. In haar enthousiaste mail schreef Annie verder over haar werk voor Klimaatgesprekken.

Hffetje

Dat is een goede vraag

Het is niet altijd even simpel, want wanneer je van plan bent iets te gaan doen, weet je vaak van tevoren dat er geen compromissen mogelijk zijn. Zo heb ik op mijn zestigste verjaardag (ik ben nu 67) besloten dat ik de rest van mijn leven niet meer zal vliegen. Ik besepte dat die beslissing niet alleen een aantal strepen betekende door mijn eigen bucket list, maar ook die van mijn echtgenote. Toch heb ik dat besluit genomen en nee, niet met de gedachte: ik zie wel waar

het schip strandt, want varen is nog vervuilender dan vliegen, dus dat doe ik ook niet meer. Blijft lastig, maar mijn motto "Niemand hoeft te doen wat ik doe, maar ik hoef ook niet te doen wat een ander doet" helpt wel.

H

6. Geld

Voel je je machteloos? Met de keuze van je bank kun je invloed uitoefenen. Heb je veranderkracht. Van mijn spaargeld bekostigen mijn twee banken allerlei duurzame activiteiten. Zo gaat het bij Triodos om: schone energie, meer biodiversiteit en een duurzamere woningmarkt.

Ik heb rekeningen bij Triodos (sinds augustus 2010) en ASN-bank (sinds augustus 1992).

Ik roep mensen op van bank te veranderen: ga weg bij ABN AMRO, RABO, ING. Ze zijn namelijk aanjager van onduurzame activiteiten.

RABO is schuldig aan de ongeremde schaalvergroting in de landbouw. In 2022 investeerde de bank twee miljard euro in pesticiden en kunstmest. Recentelijk heeft de bank beterschap beloofd.

Gegevens van de webstek van Eerlijke Bankwijzer, 2020: ING was met 9,1 miljard euro de grootste Nederlandse kredietverlener van de energiesector in de afgelopen drie jaar. 75% van dat krediet ging naar fossiel. ABN AMRO stak 71% van het geld (1,5 miljard) in fossiel. Het is dus logisch en terecht dat

Milieudefensie een rechtszaak is begonnen tegen juist ING.

Ondertussen aan de hemelpoort

Lieve hemel, Moeder Aarde, ik had u nog niet verwacht, wanneer ging 't mis?

Toen de mens geld bedacht, Petrus.

7. Eten en drinken

Ik ben nu al zeker twaalf jaar vegetariër. De productie van één kilo vlees leidt tot een uitstoot van 11 kilo CO₂. Bij één kilo groente of fruit is de uitstoot 1 kilo. Dit vormt een steekhoudend argument om een vleestaks in te voeren.

Er is een tweede argument. Lees dit citaat uit het artikel 'Vegetarisme en welvaartsziekten' (tijdschrift 'Lekker vega'): 'Een voornamelijk plantaardig voedingspatroon helpt om overgewicht te voorkomen en is veelbelovend bij de behandeling van overgewicht en obesitas.'

Stelling; er is te weinig voorlichting over de schadelijkheid van vlees. Als er meer eerlijke informatie zou komen, zou dat effect (kunnen) hebben op de vleeseterij.

Al sinds 2005 is de consumptie van vlees onveranderd hoog: 38 kilo per persoon per jaar. Iedere vleeseter kan er zelf voor kiezen om ermee te stoppen. Vleesvervangers zijn er inmiddels genoeg en de prijs hoeft niet langer een beletsel te zijn.

Vis eet ik evenmin. Zo ben ik niet medeverantwoordelijk voor de overbevissing of zelfs het leegvissen van

de zeeën.

Mijn buurmeisje noemt zichzelf vissetariër, maar dat is omdat ze het niet lust.

Ik koop bijna alleen biologische producten. En verder zo mogelijk Nederlandse en van het seizoen om zodoende zo weinig mogelijk voedselkilometers te veroorzaken. Wanneer wordt het belangrijke woord 'voedselkilometer' opgenomen in Van Dale?

Sinds 14 augustus 2018 ben ik lid van Coöperatie Odin. Ik doe er elke week boodschappen, voor een euro of zestig. Ik heb er een fruitabonnement: een tas met biologisch of biologisch-dynamisch fruit. Zo bied ik telers een afzetmogelijkheid. En ik maak het mezelf makkelijker om gevarieerd fruit te eten. Minpunten zijn dat het deels om fruit van ver gaat (bananen, sinaasappelen). En soms komt fruit van ver terwijl dezelfde fruitsoort ook in Nederland geteeld wordt.

Een fruitmachine Henk, is dat niks voor je?

De rest van het eten koop ik bij de PLUS-markt bij mij in de buurt. ook vaak biologisch; het bio-assortiment van deze supermarkt groeit. En als er geen bio is, kies ik voor herkomst uit Nederland.

In andere winkels en restaurants vraag ik soms naar biobier of -wijn ook als dat of die niet in het assortiment zit of op de menukaart staat.

Het is goed om overzeese wijnen te mijden (voedselkilometers). Er is volop keus uit Europa.

Eten weggooien, dat doe ik vrijwel nooit.

En overigens: deels doe ik het in mijn compostbak, deels is het voor de vogels in mijn achtertuin.

ZOUT

85% van de Nederlanders eet meer zout dan de dagelijkse hoeveelheid die nog gezond is voor je nieren. Vrouwen gebruiken gemiddeld 7,4 gram per dag, mannen 9,7 gram.

De Gezondheidsraad beveelt aan: 6 gram.

SUIKER

Volgens de WHO mag de geconsumeerde dosis suiker niet hoger zijn dan zes theelepels per dag. Nederlanders gebruiken dagelijks gemiddeld 114 gram suiker. Dat is volgens het RIVM veel te veel.

Ik weet niet hoeveel suiker ik per dag binnenkrijg.

8. Biologische landbouw

IK

Ik koop bijna alleen biologisch eten en drinken.

Het is een opvallend gegeven. Nederland presteert, in vergelijking met andere Europese landen, beroerd op dit gebied. In een artikel in Trouw (7/5/'21) worden de percentages landbouwgrond die biologisch gebruikt wordt, genoemd en het aandeel biologisch bij verkoop in de winkel. Citaat: 'Nederland loopt hopeloos achter.' Enkele cijfers: Oostenrijk respectievelijk 26 en 9; Zwitserland 16 en 10; Denemarken 10 en 12. Maar Nederland: 3 en 4. En in Nederland is er maar 1% bij gekomen in de afgelopen 20 jaar.

Factoren die een belangrijke rol spelen bij

deze stagnatie, zijn onder meer: de hoge grondprijzen en het feit dat biologische producten duurder zijn.

Ik ben niet erg thuis in dit onderwerp. Maar dit weet ik wel.

1. Biologische landbouw is anders dan veel andere vormen van landbouw echt duurzaam. Daarom moeten biologische producten juist goedkoper zijn.
2. Heel veel mensen hebben een weinig duurzaam bestedingspatroon. Ze geven bijvoorbeeld honderden euro's per maand uit aan een eigen auto.

9. Water

IK

Ik gebruik 41 liter per dag.

Laat het tot je doordringen: zet 128 literflessen op een rij en kijk ernaar. Een Nederlander verbruikt gemiddeld 128 liter water per dag.

Journalist Onno Havermans schrijft in Trouw van 13/9/'22 dat van die 128 liter 46 liter per dag opgaat aan douchen. Hierbij kun je dus de grootste winst behalen.

Ik douch altijd met een teil aan mijn voeten en zo heb ik spoelwater voor mijn wc. Steeds maar een paar minuten, niet elke dag en zeker niet elke dag twee of drie keer. Meestal: twee keer per week. Door minder en korter te douchen bespaar ik ook gas. Een Nederlander schijnt gemiddeld negen minuten per dag te douchen.

Dermatologen stellen: elke dag douchen beschadigt de natuurlijke beschermlaag van goede bacteriën op je huid. Warm douchen droogt je opperste huidlaag uit

en daardoor kunnen slechte bacteriën een stuk makkelijker je huid binnendringen.

Hffetje

Tip voor de spartaanse verduurzamer

31 mei 2021 ben ik begonnen met (wennen aan) koud douchen. Ten eerste om water te besparen en ten tweede om een wat minder bezwaard geweten naar mijn Groningse medemens te hebben. Dat ik sinds 24 februari 2022 ook een lange neus naar Poetin kan maken, is mooi meegenomen! Ik douch nu elke ochtend koud en alleen op zondag gebruik ik zeep. Ik schat dat ik hooguit een minuut per keer water gebruik. Helemaal koud, dus ook helemaal geen gas. Scheelt enorm!

*Wel elke ochtend weer een dingetje hoor, want je moet er wel even onder gaan staan en die kraan opendraaien. Na de wasbeurt tintel je weer warm en staan je lichaam en geest **aan** voor de komende dag. Dat alles onder het motto: mens sana in corpore sano. Kan het iedereen die durft aanraden.*

Toegegeven, per jaar douch ik ook zeven keer warm. Dat is wanneer ik samen met Marjan naar de sauna ga. We doen dat eens in de twee maanden en in de vakantie een keertje extra. Guilty pleasure mijnerzijds.

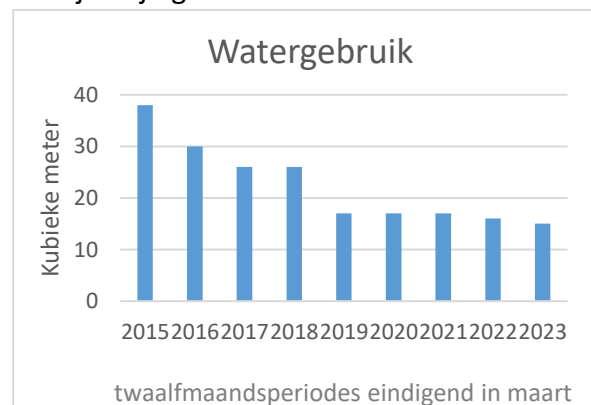
H

Wc-gebruik kost gemiddeld 30 liter per dag. Ik gebruik regenwater om mijn toilet

door te spoelen, zowel poep als plas. Ik gebruik het ook om af en toe de afvoer van wastafel, wasmachine en douche door te spoelen.

In het bovengenoemde artikel van 13/9/'22 pleiten de drinkwaterbedrijven voor waterbewust bouwen waardoor de miljoen nieuwe woningen waarvan men zegt dat die nodig zijn, regenwater kunnen opvangen om te gebruiken voor toilet, was en schoonmaak.

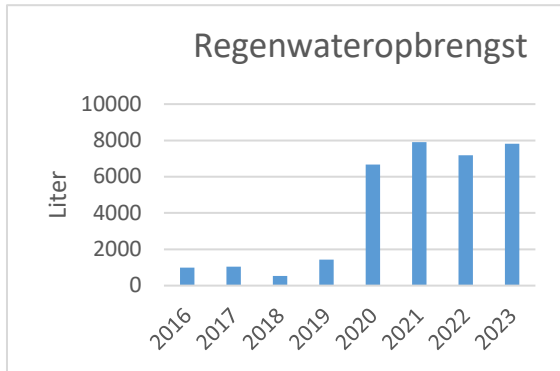
Mijn gebruik van leidingwater in de periode 17/3/'23 tot 14/3/'24 was 15 m³. In de vorige jaarperiode was dat 16 m³. In de twee jaarperioden daarvoor: 17 m³. Aldus gebruik ik nu 41 liter leidingwater per dag. De Nederlander gemiddeld dus 128 liter. In onderstaande staafdiagram vind je mijn gebruik vanaf maart 2014.

Ik betaalde aan drinkwaterbedrijf Evides 11 euro 24 per maand. Voor 1 kuub, 1000 liter, betaal je slechts iets meer dan 1 euro. De prijs is extreem laag en er gaat geen enkele prikkel vanuit om zuinig te zijn.

Ik heb in 2023 in totaal 7815 liter regenwater uit mijn twee tonnen en vier kuipen getapt. In de staafdiagram hieronder kun je zien om welke

hoeveelheden het gaat sinds 2016.

Bij elkaar opgeteld gebruikte ik in 2020
 $17 + 6 = 23 \text{ m}^3$.

In 2021: $17 + 8 = 25 \text{ m}^3$.

In 2022 was dat: $16 + 7 = 23 \text{ m}^3$.

In 2023: $15 + 8 = 23 \text{ m}^3$.

Conclusie: 23 en 23 in '22 en '23 maar omdat de verhoudingen in 2022 en 2023 zijn veranderd, zie ik het zo dat ik in 2023 toch vooruitgegaan ben. Goed gedaan, jochie!

ALGEMEEN

Volgens drinkwaterbedrijven stevenen we in Nederland af op een drinkwatertekort. In bepaalde gebieden (Groningen, Twente, West-Brabant) zijn er al problemen met de waterlevering.

Waterexpert Jos Peters stelt: behalve bedrijven moeten ook particulieren besparen. We kunnen zeker naar 100 liter water per dag. Hij oppert het prijssysteem zoals in België: ieder krijgt 15 kuub gratis; voor de volgende 25 kuub betaal je een basistarief; daarboven betaal je veel meer.

Regenwater is zacht, schoon en gratis. Het geeft minder of geen kalkaanslag. Het is ook beter voor kamerplanten, beter dan leidingwater. Zijn waterontharders nodig? Mijn ervaring is: nee.

Ik heb twee regentonnen, een naast mijn voordeur, een tegen mijn achtergevel. Beide hebben een capaciteit van 220 liter. Verder heb ik vier speciekuipen, twee met een capaciteit van 40 en twee met een capaciteit van 60 liter. Alles samen kan ik dus 620 liter regenwater opvangen. als het regent en ik gebruik de kuipen als mijn regentonnen vol zitten en het toch regent.

10. Energie gas en stroom

GAS

Mijn gebruik daalt sinds 2017 elk jaar verder.

In 2017 was het: 653 m^3 .

In 2018: 630 m^3 .

In 2019: 611 m^3 en

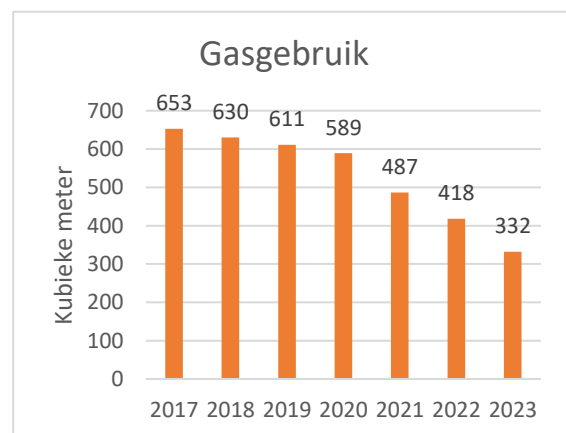
in 2020: 589 m^3 .

In 2021 daalde het tot 487 m^3 .

In 2022 kwam ik uit op 418 m^3 .

En in 2023 was het: 332 m^3 .

Alle cijfers komen uit de jaarnota's van Eneco; die van 2023 is van 19 februari 2024.

Factoren die een rol spelen bij het steeds lagere gebruik:

1. Met mijn Toon kan ik het nauwkeurig volgen en regelen.
2. Al ruim tien jaar zet ik mijn hooikist in bij het koken (zie: punt 1. van Bekoring van de eenvoud)
3. Bij het koken profiteer ik ook van: doseren, nawarmte en bedekseling (zie: punt 2. van Bekoring van de eenvoud)
4. Op 1 april 2021 heeft het bedrijf Nederland Isoleert in mijn kruipruimte een volume van 39 m³ gevuld met zogeheten EPSHR++-parels.
5. Op 10 december 2022 heeft Saskia aluminiumfolie aangebracht achter de twee radiatoren in mijn huiskamer.
6. Eind augustus 2023 heeft de Rijswijkse Glashandel HR++-glas aangebracht in mijn huiskamer. De kosten bedroegen ruim 1100 euro.

Voornemen

In 2024 onderzoek ik of het zinvol is zonnepanelen op mijn daken te laten leggen.

Als je ze neemt, zou ik ze zeker op het dak leggen Henk.

Bekoring van de eenvoud

1. Hooikist

Mijn hooikist heb ik in 2023 210 keer gebruikt. Als ik uitga van 6 minuten per keer (een voorzichtige schatting), betekent dat een besparing van 21 uur gas. Ik zette hem vooral in voor de bereiding van aardappels, macaroni, spaghetti. Ik benut mijn kist sinds februari 2010. Ik heb hem nu, tot 1/1/'24, 2616 keer ingezet. Jawel, 2616 keer. Met hetzelfde uitgangspunt -van-zes-minuten houdt dat in dat ik zodoende nu ruim 261 uur gas heb bespaard. Hoera!

2. Doseren, bedekselen en nawarmte

Het tweede en het derde woord staan niet in Van Dale. Ze verdienen het opgenomen te worden.

Doseren: bijvoorbeeld door een afgemete hoeveelheid water bij het koken van aardappels.

Ander voorbeeld: als ik een eitje bak, benut ik nawarmte. Ik laat het ei even bakken en draai dan het gas uit. Als de wiedeweerga een deksel erop (bedekselen) en een paar minuten wachten. Aldus: een paar minuten bespaard en het eitje is er niet minder lekker om.

3. Knijpkat

Met een knijpkat kun je zelf licht maken. Simpele handbeweging. Ik heb er een sinds december 2021. Ik gebruik hem maandelijks, bij het opnemen van de waterstand (meter zit in donkere kast).

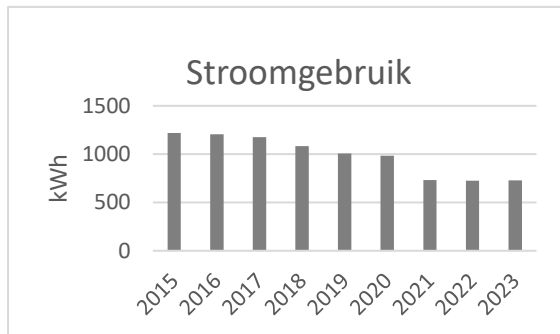

Aha, jij knijpt de kat in het donker! Stiekemerdd!!

STROOM

Mijn stroomgebruik is in 2023 nagenoeg op hetzelfde lage niveau gebleven als dat van 2022. Voordien was het jaar op jaar fors gedaald.

Zie hier de jaren en het verbruik/gebruik. 2015: 1220 kWh; 2016: 1207 kWh; 2017: 1177 kWh;

2018: 1084 kWh; 2019: 1007 kWh; 2020: 984 kWh;

2021: 773 kWh; 2022: 725 kWh

In 2023 bedroeg mijn gebruik: 730 kWh.

De winst heb ik deels behaald door de koel-/vriescombinatie die ik sinds 21/1/'21 heb. Kijk, voor het effect, naar het verschil in gebruik in de jaren 2020 en 2021.

Als ik thuis ben, branden er alleen lampen in de ruimte waar ik ben. En dan bijna altijd niet meer dan twee.

Nogal lichtzinnig, vind je niet?!

Ik heb geen vaatwasmachine en geen wasdroger. Wel wasrekken en een droogmolen. Je was buiten laten drogen: lekker fris.

De bonte was doe ik op 30 graden, de witte op 40 graden. Ik was bijna altijd met een volle trommel. Per was gebruik ik slechts 50 gr/ml aan wasmiddel.

11. Papier

** Al vroeg was ik bezig met het inzamelen van oudpapier en -karton. En met het pleiten voor het gebruik van kringlooppapier. In de jaren 1973 tot en met 1977 woonde ik in studentenhuis Vliet 13 in Leiden. Op de eerste verdieping: zo'n tien studenten. In een hoek, naast mijn deur, hadden we een enorme kartonnen doos staan. De verdieping kon er haar op & k in doen. Als de doos bijna vol was, strikte ik iemand van de etage en getweeën zeulden we de doos naar de oudpapierhandelaar die een meter of honderd verder een pand had.*

**Mijn doctoraalscriptie ging over het literaire werk van biologoog-dichter Dick Hillenius. Ik typte mijn tekst op kringlooppapier wat destijds nog hoogst uitzonderlijk was (1977).*

** Mijn twee boeken over de streektaal van Delfland werden gedrukt op kringlooppapier. Het ging om 'Kreen en gruizig' (2000) en 'Wonen in woorden' (2004).*

Met abonnementen op twee kranten (AD en Trouw) ben ik iemand die veel papier gebruikt. En dan heb ik ook nog eens nogal wat abonnementen op tijdschriften. Gelukkig gaat het meeste papier de recycling in. Of het krijgt een andere bestemming (tweede lezers). Zo neemt zus Carla maandelijks het Delft-katern mee van het AD om het thuis te lezen. Oude en

lezenswaardige nummers van tijdschriften leg ik in de leeshoek van de Bloedbank voordat ik er plasma ga geven.

Onbedrukt karton, van wc-rollen b.v., is geschikt voor in de compostbak. Ik scheur het karton eerst klein: dat versnelt het composteren, begrijp ik.

Ik heb 92 tassen met oudpapier en -karton in de recycling gebracht. Vanaf 2013 tot en met 15/8/'23 leverde ik in totaal 831 volle tassen aan korfbalclub Fortuna. Sindsdien stop ik mijn tassen in de container aan de Latijns-Amerikalaan, op nog geen 100 meter lopen van mijn huis.

Sinds 9/1/'16 heb ik een nee/ja-sticker op mijn brievenbus: geen reclame, wel huis-aan-huisbladen. Werkt prima. Ongevraagd reclaimedrukwerk dat ik toch in de bus krijg, stuur ik terug naar de afzender, met een strenge tekst erop. Dat heb ik 2023 8 keer gedaan. Uitschieter was het dikke speelgoedboek van Bol.com (450 gram).

Ik heb 96 enveloppen hergebruikt, voor een deel voor de verspreiding van mijn PDJ 2022.

Ik raap papier van de straat: sigarettenpakjes, kranten, folders en wat dies meer zij.

Ik ben suppoost bij de Historische Vereniging Oud-Schipluiden, in museum het Tramstation. Na mijn beurt neem ik de inhoud van de oudpapierbak die daar staat, mee.

In de wc gebruik ik ecologisch of kringlooppapier. Nooit bedrukt of gekleurd. Ook dergelijk keukenpapier.

Al ruim tien jaar verzamel ik het papier van theezakjes, voor buurvrouw Anjo. Saskia doet mee. Anjo maakt er mooie kunstwerken van. En ze bedankt me in stijl, met een kerst- en nieuwjaarswens met vruchten van haar huisvlijt erop.

Af en toe pak ik wat boeken uit het bezit van Tanny, mijn in 2007 overleden vrouw. Ik stop ze in een van de straatbiebjes die mijn buurt rijk is.

Koffiefilters gebruik ik soms wel vijf keer. Alleen voor mezelf, niet voor gasten.

Kassabonnen laat ik vaak niet uitdraaien. Scheelt al gauw honderd keer per jaar wat papier en inkt. En als ik geld gepind heb, neem ik ook nooit een bon.

Op dinsdag haal ik vaak een broodje kaas, bij Willem aan de Papsouwselaan. Ik heb de gewoonte aangenomen om het lege zakje van de vorige keer op de toonbank te leggen voor hergebruik. In 2023 19 keer gedaan. Ook goedkoper voor Willem.

12. Glas

Glasbakken zijn er in Nederland sinds 1978. Toen ze voor het eerst werden geplaatst, waren er stemmen die beweerden dat mensen nooit bereid zouden zijn ze te gaan gebruiken.

Maar in de praktijk is onomstotelijk gebleken dat heel veel mensen in Nederland wel degelijk mee willen werken aan glasrecycling zodra je een stevig georganiseerde inzameling hebt. Als de overheid de regie voert, kan het goed gaan. Maar als een overheid zich afzijdig houdt (zoals dat dertig jaar is gebeurd bij

blik en plastic flesjes), zit de samenleving met de rommel.

Ik vind de laatste drie jaren nog maar weinig glazen statiegeldflessen in de openbare ruimte. Het heeft er alle schijn van dat de twee statiegeldmaatregelen (plastic flesjes vanaf 1/7/'21 en blikjes vanaf 1/4/'23) ook doorwerken bij statiegeldglas. Kijk maar: 2021:57 vondsten; 2022: 35; 2023: 19. De tendens zet zich door in 2024; vaststelling juli 2024). Aannemelijk is dat er meer mensen statiegeld zijn gaan rapen, behalve blikjes en plastic flesjes ook statiegeldglas.

Weggooglas in de openbare ruimte zie ik nog maar heel weinig. Meestal lijkt het te gaan om 'acties' van drinkebroers die zich lam gezopen hebben en zwalpend door de straat gestrompeld zijn.

Weggooglas laat ik zo mogelijk aan scherven vallen (flessenhals en open potrand naar beneden) om zodoende meer van de capaciteit van de bak te benutten.

Je eigen glazen ingooien is misschien ook een idee.

En ik heb de gewoonte om bij de bak scherven te rapen die Gerrit Gemak er achterlaat.

Ik ben er toch.

Het lijkt al met al heel redelijk te gaan met de glasrecycling in ons land.

Maar Youri Schoenmaker van supermarkt Pieter Pot stelt in Trouw van 16/4/'22 dat het nog veel beter kan. Drie zinnen uit zijn betoog: 'Laat Nederland een voorbeeld nemen aan landen als Duitsland, IJsland en Zweden waar het systeem al een stuk verder is (...) Een systeem met statiegeld op alle glazen verpakkingen kan een

belangrijke bijdrage leveren aan een klimaatneutraal Nederland. Maar zonder stevig initiatief vanuit de overheid komt zo'n systeem niet van de grond.'

13. Restafval

Sinds mei 2017 heb ik van Avalex een grijze container van 140 liter - terwijl al mijn burens er eentje hebben van 240 liter. De bak is uitsluitend voor plastic afval. Ik zou ook al genoeg hebben aan een nog veel kleinere.

Denkertje: een plastic container is niet hetzelfde als een plasticcontainer.

Plan: in 2024 ga ik tellen hoeveel (liever: hoe weinig) volle containers ik aan de straatrand moet zetten.

14. Compost

'Charles Darwin deed honderdvijftig jaar geleden al uitgebreid onderzoek naar regenwormen. Er was geen dier op aarde dat hij zo bewonderde. Dat kwam in de eerste plaats door wat hij had waargenomen tijdens een serie experimenten in zijn achtertuin. Vrijwel de gehele toplaag van het aardoppervlak, elke korrel grond, bleek meerdere keren per jaar een wormendarm te doorkruisen. En dat bleek overal om ons heen te gebeuren. Wij bouwen ons bestaan op wormenpoep.'

(uit: 'Uit de shit', Thomas Oudman, De Correspondent, juni '23)

Compost kan eigen grond zijn. Ik vind het geweldig. En daarom ben ik: compostbode.

Ik heb in 2023 13 volle deksels (van mijn compostbak) in voor- en achtertuin gestort. Zodoende heb ik de grond hier verder verrijkt. Een ander voordeel: hoe

meer burgers zelf hun GFT verwerken, hoe minder de afvalbedrijven hoeven te rijden en verwerken.

Sinds ik ermee begon, in 2011, zijn het er: 166.

Zelf composteren geeft me een intense voldoening. Het is echt heel makkelijk. Geen vlees (ik ben toch al vegetariër), geen takken, geen gekookt voedsel en geen brood in de bak doen. Verder: allerlei organisch afval is geschikt. Wel in de gaten houden dat de bakinhoud niet te nat wordt. Te droog is ook niet goed; in dat geval is het verstandig soms wat flessen water erin te kieperen. Variatie in de inworp is ook goed. En het spul zou sneller composteren als je het eerst klein maakt.

ik heb een VAM-junior, een kegelvormig donkergroen vat met een afneembare deksel.

Het is nog steeds heel ongewoon: als ik me heb laten knippen, vraag ik het haar mee. Mijn kapper kent geen andere klant die dat doet. Als het windstil is, in de lente, leg ik het spul hoog en in het zicht in mijn tuin. 't Wordt dan opgepikt door nestelende vogels. Koddig gezicht; een kauw met grijs haar in de snavel. In andere seizoenen gaat het haar in de c-bak.

Na snoeiwerk laat ik het groen soms ter plekke liggen. Komt ten goede aan de grond. Wel dikke lagen vermijden.

In de herfst veeg ik veel blad van de straat. Deels stort ik het in mijn bak. En onder potten buiten en in verstopt zittende afvoergaten die ik vrij veeg, kun je soms wormen vinden. Ik neem ze mee en doe ze

in mijn bak. Kunnen ze aan hun zegenrijke werk.

Ik heb nog geen tijd gemaakt om me eens te verdiepen in de voor-en nadelen van een composttoilet.

Poepgoed idee Henk!

In zijn alternatieve wilerwoordenboek neemt journalist Frank Heinen ook dit lemma op: 'Avocadotype: een renner met meer pit dan je zou verwachten'.

Wie weet het? Composteren ze: de pitten van steenvruchten (kers, pruim, mango, avocado, nectarine, olijf?)

15. Zwerfafval

Jaar	B	PF	SG	P
2003	613			
2004	1410			
2005	2205			
2006	3015	1315		
2007	3770	1557	33	
2008	4152	1667	25	
2009	4306	1688	36	
2010	4578	1735	27	
2011	5700	2214	25	
2012	6039	2357	41	
2013	6328	2494	36	
2014	6579	2764	40	
2015	6571	2576	45	
2016	7196	2909	40	
2017	7434	2831	57	
2018	7423	2767	88	
2019	7101	2594	58	3540
2020	5667	1990	47	4697
2021	7551	1919	57	8147
2022	7409	968	35	11982
2023	3361	502	19	10275
Totaal	108408	36847	709	38641

Sinds 2003, dus nu 20 jaar, ben ik zwerfafvalpakker. Toen begon ik met rapen van blik. In 2006 kwam daar het rapen van plastic flesjes bij; in 2007 dat van statiegeldflesjes. En in 2019 begon ik mijn loopbaan als peukenraper.

Heel opvallend hoe dingen veranderd zijn in die periode. In het begin moest ik mezelf toespreken om te gaan rapen. Ik had schroom, veel schroom.

Dat is veranderd. Verder: ik was toen één van de weinigen. Er zijn veel meer rapers bij gekomen. Sommigen werken stil en op eigen houtje, anderen werken in groepsverband en met publiciteit en getoeter (Clean Up!) eromheen.

Ik heb vaak de publiciteit gezocht om te laten zien wat ik deed en om de invoering van statiegeld te bepleiten. Een hoogtepunt? Dat was toen ik een hele pagina in Trouw kreeg, met een grote foto en raapresultaten (29 juni 2013).

Sinds juli 2021 zit er statiegeld op plastic flesjes en sinds april 2023 op blikjes. Mijn raapoverzicht laat zien hoe groot het effect is van die maatregelen.

De vraag is natuurlijk waarom de maatregelen zo lang zijn uitgebleven. Bedenk: in 1991 nam de Tweede Kamer de motie-Lansink aan die de opdracht gaf tot invoering van statiegeld op blik en plastic flesjes.

De politiek had dus veel eerder de regie moeten nemen.

Als in de komende tijd het aantal inleverpunten wordt uitgebreid en het statiegeld wordt verhoogd van 15 cent naar 25 of 50 cent (beide maatregelen nog niet zeker), verwacht ik daarvan verdere verbetering van het systeem.

‘...en het grasveld ligt bezaaid met wat de mensen zoal wegdoen.’

Herman van Veen

Wegwerpartikelen – foto's Henk Frigge – diverse data

Rotzooi, allemaal van Red Bull; oogst van een half jaar - foto Henk Frigge – november 2024

BLIKSCHADE

oftewel: waarom Red Bull regelrechte rotzooi is.

- Mijn tandarts (de heer Gadellaa) zegt me: 'Ik zie het aan de gebitten. Dat spul is erosief.'

- De productie van een alu-blikje vreet energie

- De inhoud is ongezond: rijk aan suiker en cafeïne. Daardoor: een hoger risico op overgewicht, gebitsproblemen, hartproblemen en een verhoogde bloeddruk

- Het is het blik dat men het meest in de openbare ruimte achterlaat (zie: mijn tellingen). Veel RB-drinkers zijn lamdelingen. Het spul is voor: patsers, proleten en patjepeeërs.

- Plus: aluminium is slecht biologisch afbreekbaar

- De zo vaak bewierookte Max Verstappen is, behalve een topvervuiler door zijn hersenloze gerace, ook nog eens het schoolvoorbeeld van een aso. Als verdiener van tientallen miljoenen euro's ontwijkt hij de belasting in Nederland door in Monaco te gaan wonen. Dat heeft minister Helder (van de VVD) er niet van weerhouden om hem: een ambassadeur van Nederland te noemen, na zijn onderscheiding tot Officier in de Orde van Oranje Nassau. Een sterk staaltje stompzinnigheid...

- Wielrenner Wout van Aert: uitgesproken sympathiek. Een veelzijdig topper (als veldrijder, sprinter, tijdrijder). Sportief, beschaafd en een voorbeeldig ploegmaat. Maar waarom dan zo'n helm waarmee hij reclame maakt voor de zooi die vleugels zou geven?

Al met al: het zou een goede zaak zijn als de Rode Stier gecastreerd wordt.

PLASTIC

(in 2024 zet de daling verder door)

IK

Ik drink nooit uit plastic flesjes. Evenmin koop ik er ooit een.

Hou voor ogen: als het om bronwater gaat, hebben we te maken met een gecreëerde behoefte. Leidingwater is prima.

In juli 2021 ging de statiegeldregeling in voor kleine plastic flessen. Onmiddellijk daalden de hoeveelheden die ik sindsdien nog op straat, in perken en bermen vond. Cijfers: in de jaren 2016 tot en met 2019: steeds ruim 2500

2021 1919

2022 968

2023 502

Sinds juli 2021 dus een gestage vermindering. Die is, denk ik, versterkt door het feit dat er vanaf april 2023 ook statiegeld zit op blikjes. Veel meer mensen zijn statiegeldafval gaan rapen omdat het immers geld oplevert.

De vermindering van het aantal gevonden glazen statiegeldflessen wijst in dezelfde richting.

Te slotte: waarom niet ook statiegeld geheven op wijnflessen, op groenten en fruit in blik en glas?

16. Roken

IK

Ik heb nooit gerookt en ik heb het nooit gemist. En dat is in verschillende opzichten goed geweest.

We hebben hier te maken met een beleidsterrein waarop de rijksoverheid wel probeert te ontmoedigen. Door prijsverhogingen, door het aantal verkooppunten te beperken, door reclame aan banden te leggen.

De strijd is taai. Wordt er eigenlijk wel vooruitgang geboekt?

Het percentage volwassenen dat nog rookt, ligt nog steeds hoog.

En heel veel jongeren gebruiken vapes en raken aldus verslaafd.

Met longarts Wanda de Kanter stel ik dat we de tabaksindustrie moeten zien als crimineel.

Peuken

Ik heb een klein deel van Delft geadopteerd. Het is een driehoek vlakbij mijn huis, van ongeveer 80 bij 40 bij 60 meter, in Tanthof-west.

A

In het raapoverzicht te vinden op pagina 20 kun je lezen hoeveel peuken ik geraapt heb vanaf 1 maart 2019.

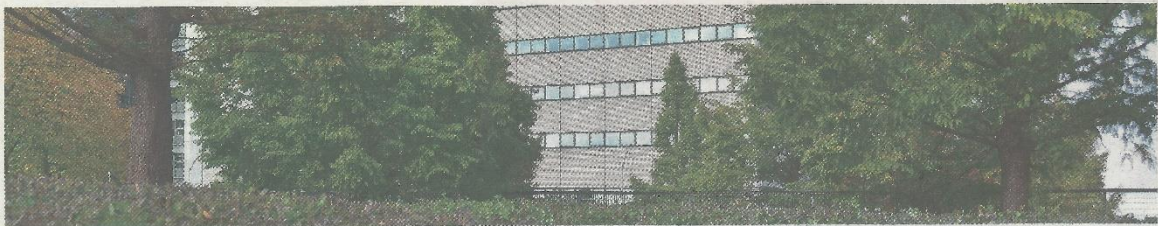
In 2020 was ik niet actief tussen 27 maart en 10 juni omdat er toen corona heerste.

Om het project zuiver te houden en de resultaten sprekend te laten worden, raap ik alleen in deze driehoek. Het gaat me erom aan te tonen hoeveel vuiligheid er in een klein stukje openbare ruimte terecht komt.

Behalve het werk in de driehoek heb ik nog twee andere peukenacties gevoerd.

Actie 2 (hoe het wel kan) heb ik beschreven in een stuk dat in november 2023 verscheen in de wijkkrant.

Peuken bij Rijkswaterstaat

Nu een aantal jaar heeft Rijkswaterstaat (RWS) een groot gebouw aan de Derde Werelddreef (Delft). Sinds ongeveer twee jaar (ik weet het niet precies) mogen de mensen die daar werken en de bezoekers niet langer binnen roken. Een grote stap vooruit. Een gevolg daarvan was echter wel dat er sindsdien heel veel peuken op straat belandden. Zowel bij de hoofd- als bij de auto-in-

gang. Kwalijke zaak: een overheid moet natuurlijk altijd het goede voorbeeld geven. Maar, ten tweede: peuken bevatten veel gif: nicotine, zware metalen en PAK's.

Deels wordt de rommel door de gemeente opgeruimd maar deels belanden de peuken in het riool en later in de zee. Vervuiling dus. Sommige rokers denken blijkbaar dat als je een peuk bij een

afvoerput laat vallen, dat het probleem dan opgelost is. Knap dom!

Als buurtbewoner wandel of fiets ik vaak langs het RWS-gebouw. En dan viel de visigheid me op. Ik heb het bij RWS aangekaart. Dat viel eerst (juni 2022) niet mee. De eerste persoon bij wie ik het meldde, deed niets. Wat maanden later een nieuwe poging. Deze man was van goede wil maar

wist niet goed hoe hij het moest aanpakken. Toen ik het daarna nog een keer probeerde (juni 2023), kreeg ik contact met mijnheer Ton van der Veen (directeur Bedrijfsvoering). Deze man pakte gelukkig door.

Nu kunt u zowel bij de hoofd- als bij de auto-ingang een zogeheten asbaktegel in het trottoir zien liggen. Eigenlijk zijn het putjes. De meeste

rokers gebruiken ze. Nu ziel het er een stuk schoner uit en komen er veel minder RWS-peuken in het riool.

Ten slotte: een pluim op de hoed van de directeur bedrijfsvoering!

Door Henk Tetteroo (Boliviastraat, Delft)

Actie 3 (hoe het niet moet) Een passage in een winkelstraat in Delft is bijzonder smerig. Het is er vergeven van de peuken. Het gaat om de doorsteek van de Papsouwselaan 450,452 naar de Troelstralaan. Vier keer (tussen 3/8 en 12/10) heb ik dit bij de gemeente aan de orde gesteld. Ik verzocht het schoonmaken op te nemen in een regelmatige ronde. Omdat er niets gebeurde, heb ik het op 31/10 aangekaart bij wethouder Van Vliet (GL) - Maar de doorsteek is nog steeds even goor.

RECEPT

Wie de goorheid van sigaretten ten volle tot zich wil laten doordringen, handele als volgt.

Men neme vijf peuken. Men legge ze vlak voor een regenbui in een waterdicht bakje . Men kijke na de bui hoe het water eruitziet. Vervolgens ruike men. En men concludere.

B

Behalve de peukenraperij houdt de adoptie ook andere handelingen in:

- Afvoerputten die verstopt dreigen te raken door blad en of grond, schuif ik vrij met de voet opdat regenwater vlotter weg kan
- Afval dat naast de vijf scheidingscontainers is gezet, gooi ik zo mogelijk alsnog erin;. kartonnen dozen b.v scheur ik dan eerst klein
- Ik raap ook plastic, snoepwikkels en wat ik verder tegenkom
- Brood dat niet beschimmeld is, verklein ik en strooi ik in mijn achtertuin voor mijn

gevederde vrienden. Geeft me een franciscaans gevoel.

- In het najaar veeg ik blad bij elkaar (niet alles) om het in mijn compostbak of in mijn tuin te verspreiden / laten vallen.

Wat zit er in sigarettenfilters?

Niet alleen plastic maar ook een cocktail van giftige stoffen: arseen (rattengif!), lood, nicotine en pesticiden. Als het weggegooide filter uiteenvalt, sijpelen de chemicaliën de grond of het water in.

Bron: Plastic Soup Foundation

OPLOSSING

Peuken in de openbare ruimte: een groot probleem.

De oplossing voor degenen die met alle geweld toch willen blijven doorpaffen, hoeft niet moeilijk te zijn. Zoals hondenbezitters tegenwoordig een poepzakje bij zich hebben (vooruitgang!), zo moeten rokers voortaan een peukenzakje gaan dragen. En het ook gaan gebruiken.

De tabaksindustrie zou wat minder crimineel worden als ze die altijd bij het sigarettenpakje zou gaan verkopen

17. Alcohol

Ik drink weinig alcohol. Het wordt me makkelijker gemaakt doordat ik er tegenwoordig slecht tegen kan: ik heb al gauw de volgende dag hoofdpijn (na één glas zonder water erbij).

In mijn PDJ 2022 schreef ik nog dat ik maximaal één glas per dag dronk. Dat is in 2023 verder verminderd: tot ongeveer één glas per twee dagen. Op de webstek van de Gezondheidsraad lees ik: 'Het wordt steeds duidelijker dat alcohol heel schadelijk is voor de gezondheid.' En: 'Vroeger was het advies om maximaal één of twee glazen per dag te drinken. En niet elke dag te drinken. Door nieuw onderzoek heeft de Gezondheidsraad deze richtlijn veranderd naar: geen alcohol of hooguit één glas.'

Wat ik drink? Bij voorkeur bio, bier of witte wijn. In restaurants en cafés vraag ik altijd naar bio - ook als het niet op de kaart staat. Ik hoop het denken op gang te brengen.

Verder: 0.0-bier is echt een lekker alternatief. Tip van Saskia: 'Drink geen bulletje/ maar een nul punt nulletje'.

Kan ik op rijmen, maar doe ik maar niet.

Naar schatting een derde van al het geweld in Nederland is alcoholgerelateerd. (Han van der Maas, hoogleraar psychologie).

Hffetje Doppentocht

Ik drink wel (te veel) alcohol en mijn vrouw doet net zo hard mee. De kroonkurken bewaren we in een bakje en dat leeg ik wanneer het vol is in tweedehands plastic zakken. Niet lang geleden heb ik een grote rugzak daarmee gevuld en ben daarmee 4,5km gaan lopen naar recyclebedrijf Metalimex. Niet in de laatste plaats als training voor de 4Daagse die ik jaarlijks wandel in Nijmegen.

Samen met wat ander schroot was het 15kg aan oud ijzer. Mooi weer drie euri gescoord.

H

18. Persoonlijke gezondheid

1. Mijn gewicht was op 1 januari 2023: 91,0 kg en op 28 december hetzelfde. Daarmee was mijn BMI te hoog.
2. Sinds maart 2021 oefen ik één keer per week in de fysiotherapiepraktijk van dochter Marjolein. Ik heb zeven oefeningen overgenomen die ik vaak thuis doe; niet elke dag allemaal. Bedenk: het is een mogelijkheid, laagdrempelig en gratis, die voor velen in principe binnen handbereik is. Je moet wel willen. Ik heb er veel profijt van. Een duur sportschoolabonnement is helemaal niet nodig.
3. Ik heb geen medicijnen hoeven te gebruiken, alleen oogdruppels tegen te droge ogen.
4. In 2023 heb ik 13 maal plasma gedoneerd. Data: 11/1, 1/2, 22/2, 15/3, 6/4, 27/4, 24/5, 1/8, 22/8, 11/10, 10/11, 22/11 en 13/12. Ik doneer nu ruim 50 jaar waardoor ik moeilijker te prikken ben en de afname soms eerder stukt. Dat gebeurde op 19/6 en 23/9. Mijn gezondheid wordt min of meer in de gaten gehouden: voor de donatie heb ik altijd een gesprek aan de hand van de door mij ingevulde vragenlijst. En de vingerprik levert een beeld op van mijn pols, hB-gehalte en bloeddruk. De donatie op 13 december was de 268ste.

19. Drugs

IK

Ik heb nooit ook maar enige drug, soft of hard, gebruikt.

Er gaat schrikbarend veel tijd/ geld/ aandacht van de politie en van de rechterlijke macht naar de bestrijding van drugs. Hoeveel andere problemen van gewone, eerbare mensen blijven daardoor wel niet liggen? Drugs gijzelen en ontwrichten samenlevingen. Molenstenen om de nek van een verwoed spartelende zwemmer.

In Nederland (denk aan de moorden op o.a. Peter R. de Vries en Derk Wiersum; aan het geldslurpende Marengo-proces). Maar veel meer nog aan landen in Midden-Amerika (b.v. Mexico, Ecuador, Colombia) waar drugsbendes hun macabere terreur uitoefenen. En er is ook grote milieuschade. Volgens voormalig vicepresident van Colombia, Francisco Santos Calderon, gaat er voor elke gram cocaïne die wordt geproduceerd, vier vierkante meter tropisch regenwoud verloren.

Hoe bizar is het dan om bij drugs te spreken van: geestverruimende middelen. Hoe kan het dat hele volksstammen in Nederland van mening zijn dat drugs 'moeten kunnen'? Verdovende middelen is een veel betere term.

Nergens in Europa worden zoveel drugs gebruikt als door jonge volwassenen in Nederland (Marije Remmelink, 27/5/'21).

Harde publiekscampagnes zoals die in Rotterdam (zie de webstek: drugsimpactrotterdam.nl) zijn hoognodig - maar het blijft altijd de vraag

hoe effectief ze zijn.

Hoe het zij, ik denk dat in de berekening van iemands voetafdruk het gebruik van drugs zeker opgenomen moet worden. Dat is nu nog niet zo; een groot gemis.

Alsof drugsgebruikers geïnteresseerd zijn in hun voetafdruk.

20. Vuurwerk

IK

Ik heb nog nooit vuurwerk gekocht. Ik zal het ook nooit gaan doen. En ik heb nog nooit vuurwerk gebruikt. En ik zal het ook nooit gaan doen. Het feit dat ik met maar één oog kan zien, versterkt mijn afkeer. Spreek gerust van een hevige hekel.

Ik ben voorstander van een algeheel knalvuurwerkverbod. Siervuurwerk van de gemeentelijke overheid op een centrale plaats: prima.

De druk op ziekenhuizen en handhavers is al groot genoeg. En bedenk dat de politie voor een vuurwerkverbod is.

Gelukkig komen er meer gemeenten die een vuurwerkverbod uitgevaardigd hebben. Het zijn er in 2023 16, 4 meer dan het jaar ervoor. Nog niet heel veel, op de 342 gemeenten, maar er zitten al wel grote steden tussen (o.m. Amsterdam en Rotterdam).

Bij de jaarwisseling 2022-2023 had de vuurwerkbranche een omzet van 110 miljoen euro. Bij de volgende jaarwisseling was dat 105 miljoen euro.

Iedereen kan er zelf voor kiezen om hier niet langer aan mee te doen.

21. Gokken

IK

Ook hier doe ik niet aan mee.

Op 1 oktober 2021 heeft de politiek besloten on-line gokken te legaliseren. Iedereen had op de vingers van een hand kunnen uittellen dat dit zou leiden tot weer een nieuwe groep verslaafden.

En dat is ook gebeurd, stelt Rene Heman, voorzitter van het KNMG, vast in een artikel op 22/9/'23. Hij stelt dat dat komt doordat de preventie overgelaten is aan de casino's.

Nee dan jij met je auto-immuunziekte!

Wedden dat dat nepnieuws is!

22. Doorgaan verkeerd

FIETS & AUTO

Allemaal op weg naar niets/ doen we zus of zomaar iets (Van Kooten en De Bie)

IK

Ik heb een fiets, een Sparta Marathon. Misschien is de naam wel symbolisch. Ik heb 'm sinds april 2018. Fietskosten in 2023: in totaal 158 euro. Goedkoop! Nee, geen 'e-bike'. En al helemaal geen 'fat bike'.

Ik heb geen auto, nooit gehad ook. Ik heb geen rijbewijs en ik vind het prima. Ik lijd niet aan mobilis (een ernstige, wijdverbreide ziekte).

Uit de oude doos – Protest “Stop Rijksweg 19” (A4 Delft-Schiedam) bij Schiedam – Fotograaf onbekend – zomer 1975

NOG MEER AUTO'S

In 2023 kwamen er in ons land netto 180.000 auto's bij (AD, 8/1/'24). In totaal zijn er nu (1/1/'24) 9,4 miljoen. Nederland was al 'kampioen' met het aantal verkochte auto's per vierkante kilometer.

Het opmerkelijke aan deze ontwikkeling vind ik het volledig ontbreken van kritiek erop. Sturend beleid is hopeloos afwezig. Van een trendbreuk is absoluut geen sprake.

Bedenk hierbij dat een vergelijking van de verschillende middelen van vervoer veelzeggend is. Op het punt van de uitstoot van CO₂ is de auto, na het vliegtuig, het slechtste vervoermiddel. In zijn boek 'Wetenschap is geen mening' laat Roel Grit zien dat een auto per passagier per kilometer 104 gram uitstoot. En een grote auto 158 gram. Andere vervoermiddelen (benenwagens, fiets, bus, trein) doen het allemaal beter.

Het beleid zou dus juist moeten zijn: afremmen van vliegtuig en auto en bevorderen van de andere vervoermiddelen.

Een teken aan de wand is dat het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat op dit punt de klimaatproblematiek finaal negeert. Dwars tegen afgesproken beleid in. In 2023 maakte minister Harbers bekend dat 17 grote wegenprojecten (waaronder de verbreding van de A4 Haaglanden) opgeschort werden. Hij stak niet de vlag uit, nee, hij vond het heel erg. Argumenten: de stijgende prijzen in de bouw, de personeelstekorten en de stikstofproblematiek. Over de klimaatproblematiek: geen woord.

Er vindt de komende jaren (vanaf 2023) weliswaar een grote verschuiving plaats van uitbreiding van wegcapaciteit (het aloude beleid waarmee ministers steeds scoorden) naar onderhoud van bestaande infrastructuur.

Maar:... sinds het Akkoord van Parijs (december 2015) zijn alle capaciteitsvergrotingen voor de auto 'gewoon' doorgegaan. In de week dat het Akkoord gesloten werd, opende minister Schultz het wegvak Delft - Schiedam van de A4. Alleen al in Zuid-Holland gaat het verder onder meer om: bouw van de A13-A16; de Blankenburgverbinding (in de Rotterdamse regio), de reconstructie van de weg Delft-Westerlee, en de verbreding van de Wippolderlaan (in Westland, Midden-Delfland) en de bouw van de Rijnlandroute (Leidse regio).

Het is ernstig dat het Ministerie zijn ogen sluit voor de klimaatverandering. Het verkeer is verantwoordelijk voor 17% van de CO₂-uitstoot (CBS 2022).

Ernstiger is nog dat dit onderwerp totaal niet leeft in de politiek. Er wordt niet over gedebatteerd.

Misschien moeten we voorstellen de auto's terug te sturen naar het land van herkomst.

Daar komt dan nog bovenop dat er geen onafhankelijke stemmen zijn in wetenschap en journalistiek die dit proces signaleren.

Ten slotte: zelfs de milieubeweging laat het onderwerp grotendeels onbesproken.

Sinds 1976 ben ik actief betrokken bij het debat over de A4 Midden-Delfland. In

december 2015 is het gedeelte Delft-Schiedam geopend. Vanaf juli 2018 werkt het Rijk toe naar alweer verbreding met een rijstrook in zuidelijke richting.

De argumenten zijn pover. Niet alleen negeert men de klimaatproblemen. Belangrijkste reden die men aanvoert, is de doorstroming die beter zou worden. Maar dat vrijwel al dat voorspelde extra autoverkeer zijn bestemming vindt in de stedelijke agglomeraties van Den Haag en Rotterdam, legt geen gewicht in de schaal van de minister.

Deze botsing van belangen speelt op allerlei plaatsen en is om meer redenen ongewenst. In de steden is het vaak nu al warmer dan daarbuiten. De stad als steenoven. Meer groen zou dat tegen kunnen gaan. Maar geparkeerde auto's staan 95% van de tijd stil en ruimte in te nemen. Bovendien is er de woningbouwopgave.

Veel steden ten slotte willen komen tot uitstootvrije zones.

In het gangbare beleid lijkt het een natuurwet: steeds meer mensen - dus steeds meer auto's - dus steeds meer asfalt. Ten onrechte natuurlijk.

Daarbovenop komt de ontwikkeling dat er de laatste jaren steeds meer SUV's worden verkocht. Citaat: 'In 2023 was de SUV met een marktaandeel van ruim 50% met afstand de meest verkochte carrosserie in Europa' (webstek van Koppejan Automotive Nijkerk, februari 2024). SUV's zijn groter en zwaarder. Ze stoten meer CO₂ uit, hebben grotere accu's nodig en leggen dus een grotere druk op de batterijproductie en de aanvoer van grondstoffen. SUV's zijn bovendien onveiliger voor het andere verkeer, met name fietsers en voetgangers.

Kort en goed: SUV-bezitters steken een dikke middelvinger op naar die mensen die serieus werk willen maken van het streven naar duurzaamheid.

Behalve het klimaatprobleem, het onhoudbare argument van de doorstroming en het ruimtebeslag van geparkeerde auto's gelden er nog andere argumenten:

- de bezettingsgraad van personenauto's is slechts 1,41
- van de autoritten over minder dan 7,5 km gaat 50% met de auto. Van de ritten over minder dan 5 km is dat 33%.
- Onderzoek van de GGD Zuid-Holland wijst uit dat we in de Haagse regio gemiddeld vijf sigaretten per dag roken, door o.m. het verkeer.

Hffetje

Sonnet een SUV

*Het was vrijdagmiddag half drie
verzamelde zijn personeel en zei, kijk:
Ik ben een koning en veel te rijk,
want ik heb nu eindelijk een SUV*

*Neem nog een biertje, ik trakteer
't Is vrijmibo, ik betaal
en ga met m'n secretaresse aan de haal
want ik ben een hele dikke-ik-meneer*

*Het was vrijdagavond half zeven
hotelletje geboekt en aan de zwier
z'n vrouw de overwerk-smoes gegeven*

*Maar ergens op de vermaledijde A4
kwamen ze noodlottig om het leven
bij het einde van het SUV-plezier*

H

GELUID- EN ZICHTGARANTIE (GZG)

Vanaf 1982 heb ik precies bijgehouden wat er gebeurde met de Geluid- en zichtgarantie voor de A4 in Midden - Delfland.

Het overzicht (in 17 stappen) loopt tot 21 november 1996.

Het is te vinden op:
degroeneschiedammer.nl.

Het laat zien hoe het Rijk keer op keer geknoeid heeft om zodoende de aanleg van de weg steeds dichterbij te brengen. In 1996 ben ik dus gestopt met dit overzicht maar de ontwikkelingen gingen verder.

Zo zoog de Directeur Wegen en Verkeersveiligheid van het Ministerie, mr. ing. J.H. Dronkers, in 2006 ineens het volgende uit zijn duim: 'Ik wil hierbij toch benadrukken dat het hier gaat om een verplichting tot inspanning, niet tot resultaat' (brief van 13/6/'06, kenmerk DGP?WV/u.06.01303).

Dat waren aanduidingen die in de 25 jaar ervoor nooit gebruikt waren, maar waarmee opnieuw ruimte werd geschapen om van de GZG af te kunnen komen. Nu ik dit tik, merk ik dat ik er nog steeds kwaad om word.

Mijn stelling is dat we door vast te houden aan de aan Tweede Kamer en andere partijen gegeven garantie een veel betere inpassing van de weg hebben kunnen bereiken.

Horen, zien en vooral niet
zwijgen Henk!

23. Vliegen

IK

Ik heb in mijn leven, ik ben nu 73, maar twee keer gevlogen en daar zal het vrijwel zeker bij blijven.

Als ik zou vliegen, zou ik in mijn eentje 205 gram CO₂-uitstoot veroorzaken - maar als ik loop of fiets, stoot ik 0 gram CO₂ per kilometer uit.

Tergend langzaam en veel te traag begint de houding in Nederland tegenover vliegen iets te veranderen. Maar van een echte trendbreuk (veel minder vliegen) is absoluut geen sprake, net als bij het autoverkeer.

Waarom wordt er in Nederland en daarbuiten nog steeds zoveel en ondanks alles steeds meer gevlogen? Ik noem twee belangrijke redenen:

1. De prijs is tientallen jaren lang kunstmatig en onverantwoord laag gehouden (geen BTW op kaartjes, geen belasting op kerosine). De vervuiler betaalt veel te weinig.
2. Eerlijke informatie over de nadelen van al dat gevlieg begint er pas de laatste jaren te komen en dan nog steeds veel te weinig. Vliegen is liegen. En 'schiphollen' is een werkwoord dat tot Van Dale is doorgedrongen.

De rijksoverheid heeft het op beide punten tot nog toe volledig laten afweten. In duurzaamheidscampagnes van het Rijk wordt er nog steeds nooit opgeroepen tot minder vliegen.

Uit onderzoek van TNO in opdracht van minister Harbers komt de conclusie dat de uitstoot van vliegtuigen enorm is (Trouw, 1/4/'23). Het gaat om kankerverwekkende stoffen, zoals formaldehyde en benzeen.

Grenswaarden worden zeer ruim overschreden. De minister reageert dat er meer onderzoek nodig is. Mijn reactie: dat had toch al heel lang geleden verricht moeten zijn.

Omdat de hierboven beschreven ontwikkeling er één is van tientallen jaren, zijn veel mensen het als een recht, zelfs een grondrecht gaan zien dat ze op vliegvakantie kunnen, één keer per jaar of zelfs meermalen. Ik stel de vraag: hoe toch kun je gewoon maar blijven vliegen tegen de achtergrond van de klimaatcrisis? Ben je dan geen *vliegvee* (zoals je ook: klapvee hebt en: koopvee)?

In een artikel in het AD van 3 juli 2024 staat te lezen dat vliegtickets tussen januari 2019 en mei 2024 84% in prijs zijn gestegen. Ruim dubbel zoveel als elders in Europa. Voornaamste oorzaak: de invoering van de vliegbelasting in 2021. Eerst 7,75 euro per ticket; nu 29,05. Maar nog steeds blijft vliegen vaak goedkoper dan de trein.

Citaat uit hetzelfde artikel: 'Nederlanders malen niet om de hogere kosten, ze blijven in het vliegtuig stappen'. Verdere prijsstijging wordt verwacht.

Wie heeft het vliegwiel eigenlijk uitgevonden?

Hoe onverantwoord goedkoop dat vliegen toch ook nog altijd is, toch kan lang niet iedereen zich veroorloven om de lucht in te gaan. In Nederland is 8% van de mensen deelnemer aan 40% van de vluchten.. De verwachte hogere prijzen zullen op dit punt ook effect gaan sorteren.

Ander feit: de twintig procent langste vluchten veroorzaakt zo'n tachtig procent

van alle emissies in de luchtvaart (bron: stichting Natuur en Milieu).

En verder ben ik van mening dat vliegveld Zestienhoven (dat de laatste jaren een ronkende Engelstalige naam heeft) gesloten moet worden. En vliegveld Lelystad: niet openen natuurlijk.

24. Tuinoogst

In 2023 heb ik het volgende gekweekt/geoogst:

- a) aardappels: 430 gram
- b) paprika's: 15 (alle: onder de 50 gram)
tomaten: 171 (van 7/8 tot en met 16/10)
wortels: 85 (bijna allemaal kleine)
- c) bessen:
rode: 118 gram
zwarte: 31 gram
witte: -----
druiven: 97 trossen (vanaf 3/9)
pruimen: 61 (vanaf 1/8)
frambozen: 110 (van 17/6 tot en met 26/10)

25. Waarnemingen in mijn tuin

VOGELS

Gewone waarnemingen: houtduif, Turkse tortel; huismus; kauw, ekster; spreeuw; roodborst; merel; koolmees en pimpelmees

Bijzonder: gaai (zeven keer; oude naam: Vlaamse gaai)

Verder bijzonder:

- spreeuwen in de nestkast aan mijn achtergevel (tussen 21/3 en 18/5; mogelijk waren er twee legsels)

- jonge kauw (smaller, geheel zwart, gevoed in de snavel, 27/6
- op 19/1 en 4/4: mijn eigen geknipte haar binnen een half tot één uur meegenomen door vogels
- Op 10/7 vond ik een dode halsbandparkiet, op het water in een van mijn kuipen. In achtertuin begraven.

Roodborstje – foto Henk Frigge – juli 2023

Heel bijzonder:

op 28 maart zag ik in mijn achtertuin een sperwer (een vrouwtje?) een duif te grazen nemen die eerst, in paniek, tegen mijn kamerraam was geknald. Ik kon haar (de sperwer) minutenlang van heel dichtbij (minder dan een meter) gadeslaan, doordat ze mij niet zag door het spiegellende raam.

Gelukkig komen er weinig katten van burens in mijn achtertuin. Ik jaag ze altijd meteen weg. Katten zonder bel: een regelrechte ramp voor tuinvogels.

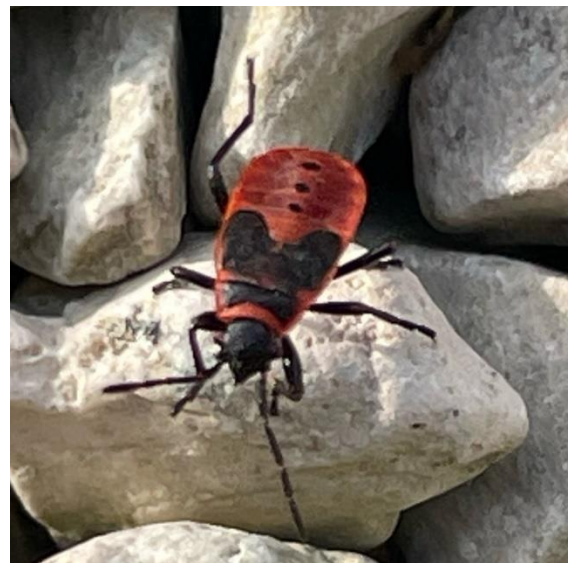
Ik heb een waterschotel in mijn achtertuin. Leuk om vogels te zien drinken

en fladderen en badderen. Geeft me een tevreden gevoel. Wel steeds verversen.

Bij de Nationale Tuinvogeltelling op 28/1/'23 telde ik in een half uur zes huismussen, een Turkse tortel en een vrouwtjesmerel.

INSECTEN

- Dagvlinders, vanaf 24/6 tot en met 11/9: koolwitje, atalanta, bont zandoogje (alle: meer waarnemingen), gehakkelde aurelia, dagpauwoog (beide: twee).
(Als ik mijn vlinderstruik op het goede moment en op de juiste manier snoei, heb ik veel en veel verschillende vlinders. En als ik mijn lavendel op de goede manier kortwiek, heb ik veel koolwitjes).
- Libel op kop tomatenstok, 23/6
- Vuurwantsen: 27/6, en op 31/8: meer dan 30
- Gered grut, van binnen naar buiten, vanaf 30/7: 3 nachtvlinders, 3 spinnen, 3 vliegen, 1 hooiwagen

Vuurwants (nimf) – foto Henk Frigge – augustus 2024

BLOEI

- Op 8/2 bloeiden er 190 winterakonieten in mijn voortuin
- Op 7/6 bloeiden er 80 rode en roze rozen aan mijn voorgevel.

26. Groot-genoeg

'Groot-genoeg': dat is de naam van mijn geboortehuis. Het ligt aan de Woudseweg van Den Hoorn naar De Lier v.v.. Mijn broer Peter is nu enige jaren de eigenaar en heeft er zijn kantoor.

In 2023 heb ik er 15 keer gewerkt: op 23/1, 27/1, 24/2, 17/3, 21/4, 19/5, 3/6, 16/6, 14/7, 11/8, 1/9, 15/9, 14/10, 10/11 en 7/12.

Langs de Woudseweg. Deze oude bomen zijn in 2021 vernield bij de verbreding van de Woudseweg. - Foto zus Gemma

27. Lidmaatschappen

Met een betalend lidmaatschap kun je invloed uitoefenen. Net zoals met de keuze van je bank.

Ik ben betalend lid/sympathisant/donateur van het Wereld Natuur Fonds, Greenpeace, stichting Natuur en Milieu, Milieudefensie, Natuurmonumenten, Fietsersbond, Vogelbescherming, ODIN en Urgenda (alle: nationaal en internationaal opererend). Verder van NMP (Pijnacker), BTV (Rotterdam), Agrarische Natuur Vereniging Vockestaert, Natuurlijk

Delfland, het Zuid-Hollands Landschap en de Midden-Delfland Vereniging (alle: provinciaal of regionaal werkend).

28. Extinction Rebellion

ACTIEF LIGGEN

Vanaf begin juli heb ik meegedaan met het klimaatalarm van Extinction Rebellion op de Markt in Delft vlakbij het standbeeld van Hugo de Groot.

Ik lag er op: 3 juli, 7 augustus, 2 oktober, 6 november en 4 december.

Het alarm is er steeds op de eerste maandag van de maand als ook de maandsirene afgaat. We gaan na de sirene enkele minuten op de grond liggen. Een van de aanwezigen spreekt met een megafoon een boodschap uit om zodoende omstanders/ voorbijgangers te informeren.

De groep is voorlopig nog klein: steeds tussen de tien en twintig mensen.

29. Geschiedenis PDJ

Sinds 2012 maak ik een Persoonlijk Duurzaam Jaarverslag.

Vanaf 2013 gaf ik het de titel: 'Liefdewerk oud papier'.

Sinds 2016 verzorgt Henk Frigge de vormgeving.

Mijn verslag van 2017 heette: 'Minder is meer'.

Dat van 2018: 'Niet tanken maar denken'
In 2019 droeg het de titel: 'Zuinig is zinnig'
In 2020: 'Een beter milieu begint bij iedereen.'

De naam in 2021 was: 'Ecologisch

presteren'.

En die van vorig jaar: 'Klimatigen'.

Alle PDJ's vanaf 2014 zijn te vinden op degroeneschiedammer.nl

30. Taal

1. STROOIGOED/LEUZEN

De stad wordt een steenoven
en daarom:
geen parkeerplek maar een park

Vliegen is liegen
Vliegen: vluchten kan niet meer

Sober is niet somber

Groen moet/groen doet goed

Koop kringloop!

Lopen loutert

Steenkolenengels: drie keer verkeerd

Een echte wereldburger/ eet geen
hamburger (zo'n kreupel rijmpje wordt
wel: een middenstandersrijm genoemd;
ook vaak te vinden voor op trekkers, van
protesterende boeren)

2. PERSONIFICATIE

'Ik wil gewassen worden'
Deze zin zag ik vroeger wel.
Was met een vingertop
aangebracht op het gore oppervlak van
een vrachtauto. Speelse oproep.

Als je erop gaat letten, kun je iets
dergelijks vaker tegenkomen:

- 'Recycle me. I'm 100% recyclable' (op een Coca Cola-blikje)
- 'I am made of bioplastic' (op een verpakking van een wenskaart)
- 'Weten wat er in mij mag?' (op een afvalcontainer)
- 'Ik mag bij het oud papier' (op een kleine draagtas)
- 'Gebruik mij opnieuw' (op een plastic tas van Albert Heyn)

Personificatie noem je de stijlfiguur. Werkt misschien wel motiverend.

3 DUURZAME WOORDEN

NB Veel van de onderstaande woorden worden door mijn computer rood onderribbeld

- afvalommetje (om te rapen en af te vallen)
- anti-mobilist
- het autodom (de autocultuur); synoniem: de autocratie
- bedekselen (bij het koken)
- blikshade (van rondslingerend blik)
- hooikist (bij het koken)
- mobilitis fossilis (ziekelijke mobiliteit)
- nawarmte en nagaren (bij het koken)
- rijschaamte (ontbreekt bij het autodom)
- staatsiegeld (omdat het zo'n elegante oplossing is)
- uitnutten (volledig benutten, b.v. gezegd van de inhoud van een tube tandpasta)
- voedselkilometer (al decennia oud en heel relevant - maar ontbreekt nog steeds in Van Dale)
- vliedschaamte (afwezig bij het vliegvee)
- vliegvee (heeft geen vliedschaamte)
- zuurzaam (voor humorloze duurzaamheidsvoorvechters)

4 KLEINE WOORDENLIJST VAN DE ERGERNIS

- wegdonderen
- pleuren/ wegpleuren/ neerpleuren
- wegdonderstralen
- weglazeren
- weglazerstralen
- wegduvelen

Hfetje

Eind november 2023 stuurde ik na de winst van Geert Wilders bij de verkiezingen het linker sonnet als ingezonden brief naar Trouw. Eind november 2024 deed ik hetzelfde met het rechter sonnet na de winst van Donald Trump bij de verkiezingen in de Verenigde Staten van Amerika. Geen van beiden werd geplaatst.

Zonder woorden

*Driekwart van Nederland is ontstemd
en chagrijnig als de pest
doordat de overige rest
op een linke lobby heeft gestemd*

*De geïmmigreerde bakker die is bang
en ook al ben je gevluht voor
oorlogsgeweld
het gaat je vast alleen maar om ons
geld
dat weten Henk en Ingrid dus allang*

*Maar wat ik mis in dit spektakel
in die strijd het eigen gelijk te krijgen
in dit grote dikke-ik-gekakel*

*dat is dat weerloze slachtoffer van
hem
je kunt haar steeds harder horen
zwijgen
dat is die Aardige Moeder zonder stem*

Sprakeloos

*De helft van de planeet die is ontstemd
en chagrijnig als de pest
doordat er ergens in het nest
op een linke lobby is gestemd*

*Vluchtelingen die zijn bang
en ook al ga je gebukt onder
oorlogsgeweld
het gaat je vast alleen maar om ons
geld
dat weet Joe the Plumber dus allang*

*Maar wat ik mis in dit spektakel
in die strijd het eigen gelijk te krijgen
in dit grote dikke-ik-gekakel*

*dat is dat weerloze slachtoffer van
hem
je kunt haar steeds harder horen
zwijgen
dat is die Aardige Moeder zonder stem*

Hf

Hou je vast II

Houtpantserjuffer
alles wat je nodig hebt
is slechts een strohalm

Haiku – 21 november 2024
Foto – 15 augustus 2021

HF

COLOFON

Verantwoording en tekst

Henk Tetteroo
Boliviastraat 20
2622 BL Delft
0152620786
h.tetteroo@gmail.com

Opmaak en redactie

Henk Frigge
Munterstraat 11
3123 PN Schiedam
0651621665
frigge.nl
henk@frigge.nl
degroeneschiedammer.nl
henk@degroeneschiedammer.nl

december 2024

Zeldzaam wondklaver
Foto - Henk Frigge – juni 2024